

ТЕКСТОЦЕНТРИЧНИЙ ПІДХІД ДО ПЕРЕКЛАДУ

Харченко В. Ю.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – д-р філол. наук, професор Швачко С. О.

Лінгвістична наука, що вивчає переклад ще дуже молода. Дослідження мовної діяльності, яку називають перекладом, стала самостійною лінгвістичною дисципліною на початку II пол. XX століття.

Незважаючи на це переклад – це давній вид людської діяльності, без якої неможливо уявити такі відомі історичні відомості, як утворення великих імперій, населених численними і багатомовними народами, утвердження культури панівної нації, що мала великий соціальний вплив, поширення релігійних та соціальних вчень.

Запровадження принципу функціоналізму у теорії перекладу дозволяє зосередити увагу дослідників на тексті перекладу як цілісному аналітичному об'єкті, який «являє собою свідомо організований результат мовленнєво-творчого процесу» [2]. При цьому головною перешкодою на шляху текстоцентричного перекладознавчого аналізу є те, що текст не завжди «прямолінійно та безпосередньо розкриває свою цілеспрямованість», а отже, «цей намір ще потрібно дослідити, докладаючи певних зусиль та залучаючи досвід аналізу різних типів тексту.»

С. Петров у своїй роботі зазначає про необхідність протиставлення «філологічно точному» перекладу «імпресивно адекватного», тобто такого, який орієнтується на враження від оригіналу сучасних співвітчизників автора, і пропонує запровадити порівняльні коефіцієнти мовної імпресії та експресії. На його думку, такі коефіцієнти допоможуть зменшити культурологічні відмінності в художньому тексті, адже на фоні характерної нам сильної

мовної експресії, германські мови можуть здатися «пріснуватими». Відповідно, для досягнення аналогічного впливу на реципієнта (імпресії) перекладачеві варто зосередити свою увагу на стилістиці твору (експресії) [5].

Методологічна база комплексного лінгвохудожнього аналізу має містити в собі міждисциплінарність, тобто поєднання широкого філологічного (лінгвістично-літературознавчого) підходу з положеннями культурологічно релевантних теорій (у нашому випадку – комунікативних та когнітивно-дискурсивних). Цілісність такого підходу забезпечується двома важливими чинниками: 1) проблематикою естетики, яка у літературному дискурсі втілюється у концепцію художності; 2) текстоцентричністю, тобто «орієнтованістю не на мову в цілому, а на конкретний текст, конкретний художній твір» [1].

За традицією, що існує в перекладознавстві, мета порівняльного аналізу першотвору та перекладу визначається у встановленні рівня функціональної відповідності перекладеного тексту текстові оригіналу: «Для перекладу існує умова – він має бути функцією оригіналу, має його представляти» [3].

Проте актуальним є питання «відправної точки» встановлення функціональної відповідності, якою може бути як автор, так і реципієнт, або перефразовуючи 240 останню цитату: переклад виконує функцію оригіналу так, як вона «задана» автором, чи так, як її «побачив» читач?

Переклад – це компроміс, ступінь якого базується на ієрархічній системі певних обмежень. В ході розробки комплексної моделі лінгвохудожнього аналізу перекладеного літературного тексту компромісність перекладу може розумітися в дусі концепції діалогічності М. М. Бахтіна [2]

Отже, текстоцентричність та цілісність є головними принципами лінгвохудожнього аналізу тексту перекладу художнього твору; при цьому функціональну відповідність перекладу оригіналові можна визначити лише в

загальному вигляді шляхом порівняння образу автору (стратегії конструювання першотвору) з образом перекладача (стратегією конструювання перекладу).

1. Алексеев С. А. Передача структуры образов художественного текста при переводе (на материале англо-русских переводов) : дисс. канд. филол. наук : 10.02.20 / Алексеев Сергей Анатольевич. – М., 2009. – 298 с
2. Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества / М. М. Бахтин ; [сост. С. Г. Бочаров ; текст подгот. Г. С. Бернштейн и Л. В. Дерюгина ; примеч. С. С. Аверинцева и С. Г. Бочарова]. – М. : Искусство, 1979(б). – 424 с.
3. Зорівчак Р. П. Український художній переклад як націєтворчий чинник / Р. П. Зорівчак // Зарубіжна література. – 2007. – Квіт. (Чис. 14). – С. 1–5.
4. Кобякова И. К. Введение в сравнительную типологию номинативных и коммуникативных единиц английского, русского и украинского языков: учеб. пос. / И. К. Кобякова, С. А. Швачко. – Сумы: СумГУ, 2017. – 199 с.
5. Петров С. Об уравнении коэффициентов импресии и экспресии в языке художественного перевода / С. Петров // Актуальные проблемы теории художественного перевода. – М., 1967. – Т. II. – С. 230–267
6. Швачко С. О. Об'єкти перекладознавства: монографія / С. О. Швачко, І. К. Кобякова, Т. О. Анохіна. – Суми: СумДУ, 2019. - 222 с.
7. Швачко, С. О. Лексема little vs поліфункціональність [Текст] / С.О. Швачко //Філософія мови та нові тенденції в перекладознавстві й лінгвістиці: збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції / отв. ред. Н. Є. Леміш. – Київ: Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова.– 2019. – С. 24-28.

Харченко, В. Ю. Текстосцентричний підхід до перекладу [Текст] / В. Ю.Харченко : наук. кер.: С.О. Швачко // Перекладацькі інновації: матеріали X Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, м. Суми, 20 - 21 березня 2020 р. / Редкол.: С.О. Швачко, І.К. Кобякова, О.О. Жулавська та ін. – Суми: СумДУ, 2020. – С. 208 - 211.